

Viszonzválasz György Péternek

Kedves Péter, Esterházy nyelvújászterét írott esszémben nem állítottam, hogy „a nyelv szerepe a nemzeti identitás megerősítésének erkölcsi-etikai dimenziójával” ellentétes volna, hanem azt állítottam, hogy az erkölcs és az eticitás ugyanúgy diszkurzív természete. (Nyelvújász és olvasáskultúra, ÉS, 2020/15., ápr. 9.) Kétségtelen, hogy ettől függetlenül – vagy talán éppen ezért – a nyelv használati fölfogásában az említett fogalmak, mint az Isten, a család vagy a haza, nemcsak elhasználódnak, de manipulatív- vagy manipulálhatóvá válhatnak, mint megjegyzed, joggal, a gyűlölet kontextusában. (György Péter: Rövid kommentár, ÉS, 2020/17., ápr. 24.) Azt állítottam, hogy Esterházy nyelv és politika kérdését rendkívül reflektív módon kezelte, egyedülálló módon tartva távolságot a „direkt politika közhelyétől”.

Nem állítottam, hogy „a történelem »pontos« rögzítésének igénye”, mely úgy értem, ismét hangsúlyosá vált a mai prózában, korszerűbb volna bármivel. Amit állítottam, hogy Esterházy prózája nyelv és világ összefüggésében a nyelvet sohasem tekintette transzparensnek, ebbeli minőségében viszont ellenállt a reprezentációelvű olvasatoknak. Vádjaid megfogalmazásakor épp azokat a mondatrészeket és passzusokat hagytad figyelmen kívül írásomból, amelyek ezt részletezik, azt a benyomást kelte, mintha Esterházy prózáját minősíteném korszerűtlennek. Holott ilyen állítás, de még csak sugalmazás sincs írásomban. Épp ellenkezőleg gondolom.

Végül, és ezt nyomatékkal mondom: az „általam felvetett elméleti problémára” nem „bizonyítékként” használtam sem az ELTE, sem más intézmény hallgatóit. Feltételezésem, illetve félrevívó olvasatod előtt értetlenül állok. Amit állítottam, hogy Esterházy prózája sok tekintetben kihívásokkal szembesíti a mind fiatalabb olvasókat (is), e sűrű szövést, gazdag, nagy nehézkedű nyelvújászati esszét, közeli olvasást igényel – tőlem is, mindenkitől. Egy félév során a Fuharok (de a Márk-változatot is) szinte mondatról mondatra olvastuk, és bámulatos fölvetések, értelmezési javaslatok, olvasatok hangzottak el a hallgatók részéről. Esterháznak a rendszerváltás környékén született közéleti írásai is igen komoly tetszést arattak. A nyelv dilemmája az órai Esterházy-olvasatokban mindvégig kitüntetett volt, Esterházy révén jól érzékelhetővé vált, mennyire nem transzparens a nyelv.

Nem állítottam, hogy Esterházy műve „már nem (nagy) olvasható”. Amit állítottam, hogy a vele való textuális munka valóban kemény szövegmunka, amely a könyv kinyitása előtt kezdődik, és nem ér véget annak becsukásával. Ez egészen egyedül Esterházy elvitathatatlan érdeme.

Baráti üdvözléssel,

L. Varga Péter

Közlemény

Az Élet és Irodalom múlt heti számában Kelemen Ágnes Katalin szemlézte Götz Aly *Az egyszülöt nem találó nép* című, kiadónál által 2019 végén megjelentetett könyvét (*Ne legyünk Fretourstok*, ÉS, 2020/17., ápr.

24.). A kötet fontosságának hangsúlyozása mellett szokatlanul kemény szavakkal illette a mű kivételését: „A magyar kiadás sajnos nehezen olvasható a sajtóhibák zavaró mennyisége miatt. Szinte minden oldal olvasószekertőért, korrektorért kiált.”

A kritikát megköszönjük, mert a recenzensnek teljesen igaza van.

A hétvégén munkatársaimmal újraköveztük a nyomdai előkészítés folyamatát, és sajnálatomra fedeztük fel, hogy a sűrű digitális egyeztetés során egy korrektúraforduló kimaradt. Ez az olvasóközönséget nem kell hogy érdekelje, s még a bocsánatkérés sem, amit ezúton megteszünk.

Ami azonban annál inkább: a kötetet a mai napon a terjesztőtől, a boltokból bevonjuk. A már megvásárolt könyveket kicseréljük. S azonnal nekilátunk a könyv kijávitásának és mihamarabbi újrayomlásának.

Kőbányai János
A Múlt és Jövő Lap-
és Könyvkiadó vezetője

A hitelesség védelmében

Nekem – mint minden magyar állampolgárnak – fontos, hogy a fizetőszközünk vásárlóerejének megőrzésén dolgozó jegybank megszólásainak hitelessége megkérdőjelezhetetlen legyen. Most csak azért írok, mert valaha felelős voltam kollégám, beosztottam, Matolcsy György megszólalásaiért. Évtizedek óta nem dolgozunk együtt, de most kénytelen vagyok kollégámat ismét helyreigazítani. A néhány napja elhunyt, tisztelt kollégánk, Pulai Miklós haláláról megemlékező MNB-közleménybe ugyanis a Matolcsyval közösen töltött évekről az MNB hitelességét is rongáló megengedhetetlen hiba került. A közlemény így szól: „Pulai Miklós úr 1986-88-ban – vállalva a politikai kockázatot – személyesen járt közbe azért, hogy az MNB munkatársai részt vehessenek a Matolcsy György társasági szerződésében és szervezésében kimunkált, Fordulat és reform” című tanulmánykötet létrehozatalában, illetve hogy a tanulmány mentén szervezett vitákat a jegybank épületében rendezhessék meg. Matolcsy György, a Magyar Nemzeti Bank elnöke ezért jó szívet emlekszik és hálával gondol Pulai Miklósról, az MNB vezetése és munkatársai tisztelettel adóznak emlékére.”

Ebből annyi igaz, hogy a Fordulat és reform című tanulmányt Matolcsy is társ szerkesztője volt. Pulai Miklós ekkor az Országos Terhivatal és a Havasi Ferenc által vezetett Konzultatív Testület elnökhelyetteseként – és nem mellesleg a Világbank magyarországi kormányzójaként – azokat a reformokat készítette elő, amelyek az állami vállalatok vezetési rendszerének a változásához, a két-szintű bankrendszer létrejöttéhez vagy a modern adórendszerhez vezettek. Az MNB akkori vezetése e változásokkal szemben foglalt állást, és nem felel meg a tényeknek, hogy a tanulmányt és alkotóit vitáznunk beengedték volna az MNB épületébe. Az alapvetően baloldali meggyőződésű és szakasztikus humoráról ismert Pulai Miklós külön megemelte volna a kalapját a közleményben a Nemzeti Bank mai elnökének „jó szív és a hála” szavaira.

Csillag István
a Fordulat és reform
egyik társ szerkesztője

Az emlékbélyegzől a megbélyegzésig

Schmidt Mária történész „2020. április 25-én, a vesztégzár 6. hetében” keltezéssel megbélyegző blogbejegyzést írt Rajk Lászlóról *A tér tágassága* címmel a Magvető Kiadónál megjelent könyve kapcsán (*latosogblog.hu*).

Rajk László özvegyeként Schmidt Mária aktuális véleményével nem kívánok foglalkozni. Férjem életéhez, emlékéhez méltatlan lenne. Egyetlen rövid megjegyzésem van. Schmidt Mária 2019. október 30-án, akkor nem történészként, hanem kormánybiztosként, levelet küldött nekem. Emlékbélyeg kiadásáról, hogy „kellő súllyal és méltósággal hívja fel a figyelmet” férjem rendszerváltásban játszott szerepére. Ebben a levélben Rajk Lászlót olyan „közös hőseink” egyikeként említette, „akik kiállásukkal, áldozatvállalásukkal járultak hozzá közös identitásunknak legnemesebb hagyományainak erősítéséhez. Ha úgy tetszik, olyan emberekről van szó, akik nélkül világunkból elvesztek volna a szabadság, az igazságosság és az áldozat fogalmait értelmezhetővé tévő értékek.” A történész-kormánybiztos levelét felkiáltómondatokkal zárta: „bűszkék vagyunk hozzátartozójára!” Levelét most nyilvánosságra hozom.

Blogjának történészként és emberként is méltatlan stílusát és állításait összevetve hat hónappal ezelőtti sorozatom megerősít abban, hogy helyesen döntöttem, amikor úgy éreztem, Schmidt Mária mind történészként, mind kormánybiztosként álságos, számító és manipulatív, és ezért nem hittem neki.

Rajk Judit

Feladó: Schmidt Mária
Tárgy: Rajk Judit részére - Tájékoztató rendszerváltó emlékbélyeg kiadásáról
Dátum: 2019. október 30. 15:41:07 CET
Címzett: [redacted]

Rajk Judit részére

Tisztelt Rajk Judit!

Tájékoztatom, hogy a „30 éve szabadon” emlékv keretén belül a Magyar Posta Zrt. – a „30 éve szabadon” Emlékbizottság kezdeményezésére és javaslatára – az év végén postabélyeg-kísívet bocsát ki a rendszerváltásban aktív és meghatározó szerepet vállaló közéleti személyekről. Az Emlékbizottság és a Magyar Posta Zrt. célja nem kevesebb, minthogy kellő súllyal és méltósággal hívjuk fel a figyelmet olyan közös hőseinkre, akik kiállásukkal, áldozatvállalásukkal járultak hozzá közös identitásunknak legnemesebb hagyományainak erősítéséhez. Ha úgy tetszik, olyan emberekről van szó, akik nélkül világunkból elvesztek volna a szabadság, az igazságosság és az áldozatfogalmait értelmezhetővé tevő értékek.

A bélyeg-kísíven házastársa, Ifj. Rajk László (1949–2019) építész mellett a következő rendszerváltó személyekről emlékezünk meg:
Csengey Dénes (1953–1991) író
Csóori Sándor (1930–2016) költő
Csurka István (1934–2012) író
Karáton Gábor (1935–2015) festő, író
Krassó György János (1932–1991) újságíró
Sütő András (1927–2006) író
Solt Ötília (1944–1997) szociológus

A postabélyegeket ünnepélyes keretek között bocsátjuk forgalomba, mely eseményen az Ön jelenléte is tisztelettel számítunk. Az eseményről külön meghívót küldünk, annak véglegesített időpontját követően.

Szeretném, ha tudná, hogy a bélyegjven szereplőket kiváló emlékbizottsági tagok nagy örömmel és hatalmas megtiszteltséggel élték meg döntésüket. Mondhatom másképp is: büszkéek vagyunk hozzátartozójára!

Tisztelettel:

Schmidt Mária
kormánybiztos

Érettségi

A 2020. májusra meghirdetett írásbeli érettségi elleni tiltakozókhöz csatlakozva a következő kérdéseket szeretném felvetni:

- Miért nem veszi kellően figyelembe a kormány az Alaptörvény rendelkezését:
XX. cikk/(1): „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”
- Csatlakozva a PDSZ tiltakozásához azt kérdelem, miért nem evidens a döntéshozók számára, hogy a diákok és a vizsgázató tanárok egészségének legkisebb kockázatása is felháborító felelőtlenség?
- Ha a 12. osztályos diákoktól el-

várjuk az „érettséget”, miért nem mutatnak példát a döntéshozók, akik a fiatalok és a családjuk, valamint tanáraik egészségének potenciális veszélyeztetésével teljes morális és jogi értelemről tesznek tanúságot?

4. Tanári és szülői/nagyszülői minőségemben csatlakozom a tiltakozókhöz. Utolsó kérdésem: miért nem hallatják még többen a hangjukat? Utóirat: dum spiro, spero – amíg élünk, remélünk. Csak remélni tudom, hogy talán mire ez a tiltakozás megjelenik, „az (égi) és ninivei hatalmak” felelős módon és a járványhelyzethez igazodva változtatnak a dátumon.

Rényi Zsuzsanna

„A koronavírus-járvány azonban nem csupán a társadalmak sebezhetőségét tárta elénk, a szuverenitás korlátjaira is rávilágított. Erre utalt egy hír, amelyre a járvánnyal kapcsolatos információözönből csak kevesen figyeltek fel. A szakértők az egészségügyi világszervezet (WHO) figyelmébe ajánlották az IMF gyakorlatát! A globális pénzügyek gazdája egyeztetett strukturájú és megbízható pénzügyi adatok közreadását várja el a szuverén kormányoktól, és stressztesztnek veti alá a szuverén bankokat, hogy megbizonyosodjon válságállóságukról.” (Jövő heti számunkban Marosán György írása: *Ez már az Apokalipszis?*)

Hirdessen az ÉS-ben!

E heti számunk 10 020 példányban jelent meg. Ebből a Magyar Posta, a Lapker Rt. és az alternatív terjesztők megrendelése alapján országosan 3470 példány jut előfizetőinkhez, 6 600 pedig áruspéldányként kerül forgalomba. Online előfizetőink száma átlagosan 1847 fő. A hirdetések technikai feltételeiről részletes információt ad Andoné Váczki Gabriella a 210-5149 és a 210-5159-es telefonom és a hirdetes@es.hu címen.

Hirdetési tarifák

Méret (mm)	F-1 (eFt)	ÉS kísérőszin (eFt)	4 szin (eFt)
2/1 (egyedileg egyeztetett)	655	396	1050
1/1 270x433	396	490	670
1/2 álló 130x421, fekvő 270x205	225	280	390
1/3 álló 105x421, fekvő 270x135	152	184	264
1/4 álló 160x205, fekvő 270x100	126	162	215
1/6 álló 105x205, fekvő 270x70	89,5	106	138
1/8 csak 270x50, fekvő 160x100, álló 105x145	71	85	112
2/100 105x100	49		
1/100 50x100	25		
2/50 105x50	25		
1/50 50x50	12,5		

Út! – 4 szin – címlapsík (270x50 mm) 440 eFt, fekete-fehér – címlapsík (105x25 mm) 63 eFt (előzetes egyeztetés alapján), 4 szin – Junior page (215x305 mm) 475 eFt. Elhelyezés a hátlapon: + 20%. Az árak az áfát nem tartalmazzák.

Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

www.observer.hu

Observer Budapest Médiafigyelő Kft.
1139 Budapest, Frangepán u. 7.
Tel.: +36 1 303 47 38
Fax: +36 1 303 47 44
E-mail: ugyfelkapcsolat@observer.hu

ÉLET ÉS IRODALOM

Kiadja az Irodalom Kft.:
ÉS Alapítvány
ÉS Baráti Társaság

Megjelenik minden pénteken

TARNÓI GIZELLA

Főszerkesztő:
KOVÁCS ZOLTÁN
kovacs@es.hu

Főszerkesztő-helyettes:
KÁROLYI CSABA
Feuilleton, könyvkritika, kulturális interjú:
kedd 10-13
karolyi@es.hu

VÁNCSA ISTVÁN
vancsa@es.hu

Olvasószerkesztő:
RUFF BORBÁLA
Művészetkritika, ruff@es.hu

Szerkesztők és fogadóórák:

Próza:
GRECSÓ KRISZTIÁN
hétfő 10-13, greco@es.hu

Vers:
CSUHA ISTVÁN
kedd 10-13, csuhai@es.hu

Külföld:
SZÉKY JÁNOS
csütörtök 13-15

Tárlat, grafika:
SZIKSZAI KÁROLY
hétfő 11-13, szikszai@es.hu

Tervezőszerkesztő:
KABÁN ESZTER ANNA

Munkatársak:
DARVASI LÁSZLÓ
MEGYESI GUSZTÁV
MOLNÁR ERZSÉBET

Korrektor:
WEISZ GYÖRGYI

Terjesztés, hirdetés:
ANDONÉ VÁCZI GABRIELLA

Index: 25-44
HU-ISSN 0424-8848
Szerkesztőség:
1089 Budapest,
Magyarok Nagyszonyja tér 10.
(Bejárát a Gaál Mózes utca felől)
1450 Budapest, Pf.: 84
Telefon: 303-9211, 210-2157,
303-9210
Telefax: 303-9241
E-mail: es@es.hu
Internet cím: www.es.hu

Szerkesztőségi felfogadás: 9-15 között, pénteken 9-11-ig
Kiadja: Irodalom Kft.
Felelős kiadó:
a Kft. ügyvezető igazgatója
Telefon: 303-9211
Hirdetésfelvétel:
Magyarok Nagyszonyja tér 10.

Lapterjesztés: Irodalom Kft.
1089 Budapest, Magyarok Nagyszonyja tér 10.
Telefon: 210-5149, 210-5159
Terjeszti a Magyar Posta, a Lapker Rt.
és alternatív terjesztők.

Bankszámlaszámunk: Budapest Bank Rt.
10102237-07105005-0000008
Köszönetet mondunk olvasóinknak,
akik adóforintjaik egy százalékával támogatják a lapot.

Az Élet és Irodalom Alapítvány
adószáma: 18001776-1-42
bankszámlaszáma: 11786001-20043393

Lapzárta: kedd, 11 óra

Meg nem rendelt kéziratokat lehetőségeink szerint gondozunk, de csak felbélyegzett, választorított levelekre áll módunkban válaszolni.

Az Élet és Irodalom című hetilapot előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatósága. Előfizethető a postahivatalokban, a hírlapot kézbesítőknél, illetve a Posta webshopjában a www.posta.hu/hirlapelofozetes címszó alatt, illetve megrendelhető a hirdapelofozetes@posta.hu e-mail címen és a +36-1-767-8262-es telefonszámon.

A kiadóban előfizetési csekk, számla és ajándékutalvány a 210-5149, 210-5159-es telefonszámokon, a 303-9241-es faxszámon, valamint a lapterjesztjes@es.hu e-mail címen igényelhető.

Előfizetés és ajándékutalvány vásárolható még: Atlantisz Könyvszövet (Bp., VI. Anker köz 1-3., bejárát a Király u. felől).

Előfizetési díj
egy évre 25 200 Ft, fél évre 14 100 Ft,
negyedévre 8 100 Ft,
egy hónapra 2 850 Ft.

Külföldi előfizetés: a szerkesztőségen keresztül, az alábbi bankszámlára történő utalással, a szerkesztőség egyidejű értesítése mellett:
Számavezető: Budapest Bank Nyrt.
Ibanszám: HU82-10102237-07105000-01004309
Swiftkód: BUDAHUHB
Számátalajdonos az Irodalom Kft.

Előfizetési díj egy évre európai országokba elsősorban levélként 330 euró (kézb. idő 2-3 munkanap), normál küldeményként 300 euró (kézb. idő 7-8 munkanap)

Egyéb országokba 370 euró (kézb. idő 8-10 munkanap)

További előfizetési információk a honlapunkon (www.es.hu), Terjesztési reklamációk, címváltozás stb. bejelentése a +36-1-767-8262-es számon vagy a hirdapelofozetes@es.hu e-mail címen.

MAGYAR BRANDS

6x '12 '13 '14 '17 '18 '19